

- kommentar-/debattredaktør Jon Magne Lund
- debatt@vl.no
- ring debattleder Johannes Morken: 22 310 394
- post: Vårt Land, pb.1180, sentrum, 0107 Oslo
- verdidebatt.no

verdidebatt

«Fastleger som hittil har reservert seg, må nå enten endre sin praksis i tråd med departementets krav, eller fortsette som før i en slags sivil ulydighet»

Olav Magnus Fredheim

Feil om IQ-tester

Rolf Marvin Bøe Lindgren
● Psykolog. Daglig leder Grendel evidensbasert psykologi

I Vårt Land 22. desember i år forklarer Kristin Halvorsen oss om intelligens tester at «De gir kun svar på hvordan man klarer oppgavene i en IQ-test».

Hvis Halvorsen mener dette alvorlig, bør hun umiddelbart sørge for å få avvirket den åpenbart helt unødvendige og følgelig uforsvarlig kostbare og tidkrevende IQ-testingen (WISC) som alle barn som blir henvisst til PPT, utsettes for. Hvis denne helt åpenbare konsekvensen av uttalelsen ikke blir etterfulgt, kan vi da regne med at kunnskapsministeren ikke vet hva IQ-testing er, eller er det slik at hva hun mener om IQ-testing avhenger av hvem hun snakker med?

Halvorsen nevner at mange forhold spiller inn på IQ-tester, og hevder at skolen har bedre tester. Alle prøver og tester er påvirkelige av omstendigheter, men IQ-testene minst av alle. Det er ikke seriøst å avfeie de argumentene som er basert på resultater av IQ-testing slik Halvorsen gjør.

Den andre sida

Olav O. Holen
● Kristiansand

Richard Dawkins har fortalt oss at vitenskapen nå kjenner universet – og «vitskapen har ikkje sett Gud». Det han ikkje nemner er at de siste åra har den same vitskapen oppdaga noko dei kallar mørk – eller usynleg – masse og energi. Det dei kan bevise er at den usynlege massen og energien er der, men det er også alt. Denne usynlege massen drar seg unna naturlovene, bortsett frå gravitasjonen.

Illustrert Vitenskap skriv at det synlege universet utgjør berre 5 prosent av verdsrommet, medan usynleg masse og energi utgjør 95 prosent.

Og så kan vi fundere på kva dette usynlege universet er som våre fem sansar ikkje er i stand til å oppfatte. Det vi skjønner er at vi berre fattar ein liten flik av det verkelege universet.

Vi snakkar av og til om ein åndeleg dimensjon – ein dimensjon som vi berre kan ane. Kva med dimensjonen som Jesus kom frå då han – som Gud – vart menneske og let seg føde i ein stall i Betlehem?

Vi kan aldri forstå Gud, men det er grunn til å vere open for det ein ikkje forstår.

Staten fjerner kritiske

Vi er bekymret over hva det vil bety for utviklingen i yrkesetikken at staten systematisk vil fjerne de kritiske røstene.

Olav Magnus S. Fredheim

● Styreleder, Norges kristelige legeförening

KRISTNE FASTLEGER

Nylig fjernet Helse- og omsorgsdepartementet den innarbeidede, men ikke lovfestede retten som fastleger har hatt til å reservere seg mot å utføre eller henvisse til etisk omstridt behandling. Dette gjelder henvisning til abort, innsetting av spiral, forskrivning av enkelte prevensjonsmidler og henvisning til assistert befruktning. Dette er tilbud som mange kristne fastleger av overbevisningsgrunner ikke har kunnet tilby.

Vårt inntrykk er at fastlegers reservasjon i minimal grad har bydd på problemer for pasienter eller kolleger. Reservasjon innenfor disse områdene har også vært akseptert av både Helse- og Rådet for legeetikken.

Intoleranse. Vedtaket om å fjerne fastlegers reservasjonsmulighet tvinger leger til å handle på tvers av sine dype overbevisninger. Når en lege som er abortmotstander, tvinges til å henvisse til abort, bidrar legen til det han eller hun regner som en dypt uetisk handling. Hvis legen handler på tvers av en moralsk grunnoppfatning skades legens integritet. For leger som reserverer seg, oppleves kompromiser som umulig: Alternativet til reservasjon er å finne seg en annen jobb.

I spørsmål om reservasjonsrett står derfor legens samvittighet på spill. Men pasientens rett til behandling må selvsagt også ivaretas. Derfor mener vi at leger bør få reservere seg når dype og

RESERVASJONSRETT

Da den nye ekteskapsloven kom ble det også åpnet for at lesbiske kan få assistert befruktning.

Etter innspill fra Rådet for legeetikken bekreftet Helse- og omsorgsdepartementet at leger kunne nekte å henvisse lesbiske til assistert befruktning.

I høst snudde departementet etter at denne retten var utfordret. I et rundskriv ble foten satt ned for enhver reservasjonsrett for fastleger.

Rundskrivet skiller mellom allmennleger og fastleger. Fastleger kan ikke reservere seg for noen oppgaver innenfor listeansvaret.

Kilde: Helse- og omsorgsdepartementet

velbegrunnede moralske oppfatninger står på spill, gitt at pasienten ikke blir skadelidende. Legens reservasjon må ikke føre til at pasienten ikke får oppfylt sin lovfestede rett til de aktuelle formene for helsehjelp, eller ikke får tilstrekkelig informasjon. For å sikre befolkningen tilgang på nødvendige helsetjenester, er det dessuten avgjørende at helsepersonell ikke skal kunne reservere seg mot livsviktig behandling der prognosen forverres dersom behandlingen blir forsinket. Det kan heller ikke forsvares å reservere seg mot å behandle grupper av pasienter eller spesielle sykdommer.

Sivil ulydighet? Fastleger som hittil har reservert seg, må nå enten endre sin praksis i tråd med departementets krav, eller fortsette som før i en slags sivil ulydighet. Foreløpig vet vi ikke hvile sanksjoner fortsatt reservasjon kan føre til, men trolig kan man risikere oppsigelse. Det ser ut for å bli et yrkesforbud for fastleger som vil følge tradisjonell kristen etikk. Samtidig rammer departementets intoleranse ikke bare kristne, men alle le-

ger som finner deler av moderne medisin moralsk problematisk. Et tankeeksperiment: hvis eutanasi (dødshjelp) ble tillatt i Nor-

«Derfor mener vi at leger bør få reservere seg når dype og velbegrunnede moralske oppfatninger står på spill, gitt at pasienten ikke blir skadelidende»

ge, ville departementet tvunget alle leger til å delta i dette?

I tillegg til å være intolerant, er departementets vedtak også *unødvendig*, fordi fastlegers reservasjon hittil har kunnet skje smidig og uten større ulemper for pasientene. Anledningen til

reservasjon har gjort at leger med høy moralsk integritet, som forsøker å stå i det godes tjeneste, har kunnet følge sin samvittighet. Nå må de velge mellom samvittigheten og fastlegepraksisen.

Fast avtale. Hvordan bør reservasjon skje? Leger som ønsker å reservere seg, må bidra til at pasienten kan få oppfylt sin rett til helsehjelp hos en annen kollega. I praksis vil det ofte innebære en fast avtale med en kollega i kontorfellesskapet eller i nærheten som tar hånd om de aktuelle konsultasjonene. Pasienten bør så tidlig som mulig informeres om at legen vil reservere seg. Dersom pasienten opplyser om kontaktårsaken ved timebestilling, er det trolig mest smidig og skånsomt at pasienten allerede da får informasjon både om legens reservasjon og om

- Hovedinnlegg: Maks 3.500 tegn
- Innlegg og replikk: Maks 1.800 tegn
- Kort sagt: 600-1.000 tegn
- NB: Alle mål inkluderer mellomrom.
- Vi foretrekker ditt innlegg på e-post.
- Innlegg må signeres med fullt navn. Oppgi adresse og telefon. Legg gjerne ved bilde av deg selv
- Konvolutter som postlegges, må merkes med «debatt».

- Redaksjonen forbeholder seg rett til å forkorte.
- Innsendte manus blir ikke returnert.
- Vårt Land betinger seg retten til å arkivere og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form i Vårt Lands eget arkiv eller andre databaser Vårt Land har avtale med. Stoffet kan også gjøres tilgjengelig på Vårt Lands internetsider.

«Jeg orker ikke flere dagsrevyer som starter med 22. juli og jeg orker ikke flere forsider på Dagbladet og VG...Vi vet nok.»
Terje Tønnessen skriver på verdidebatt.no. Hva mener du?»

Johannes Morken, debattleiar

røster

Når regjeringen fjerner fastlegers rett til å reservere seg, fjerner staten systematisk kritiske røster, skriver Olav Magnus Fredheim.

Foto: Scanpix

hvordan pasienten skal gå frem for å få ivaretatt sin rett til helsehjelp. I de tilfellene legen selv skal formidle sin reservasjon til pasienten, er det viktig at legen gjør dette med omtanke og uten fordømmelse.

Reservasjonsmulighet for helsepersonell handler ikke om å felle en moralsk dom over pasienten eller å hindre pasienten i å få helsehjelp, men om å få beskytte sin integritet. Det vil vanligvis være mulig å finne smidige løsninger slik at både legens integritet og pasientens rett til behandling blir ivaretatt. Nå er vi bekymret over hva det vil bety for utviklingen i yrkesetikken at staten systematisk vil fjerne de kritiske røstene.

Biskopen bare paradefigur?

Lars Inge Magerøy
● Sokneprest

KIRKEORDNING

Kirkevergene i Bergen og Stavanger har gått til angrep på Bispemøtet fordi biskopene har uttalt seg i spørsmålet om framtidig kirkeordning. Kirkevergenes forsøk på å kneble biskopene har vært nedslående lesning. Det kan virke som om hensikten er å frata biskopene ethvert lederansvar.

Dette uttrykkes i klartekst av en annen kirkeverge, Magne Emberland, (Vårt Land 29.12.) Han hevder at biskopene ikke har noe ledelsesansvar ut over å lede preste-tjenesten i bispedømmet. Og dette vil han frata dem, ved at arbeidsgiveransvaret for prestene overføres til et lokalt organ. Biskopene skal altså ikke ha noe lederansvar, kun en tilsynsfunksjon.

Maktkamper. Dette er en reduksjonistisk tenkemåte som

Magne Emberland mener biskopene ikke har noe generelt lederansvar i kirken. Vårt Land 29.12.11

støter an mot alt av historie og tradisjon knyttet til biskopenes rolle i vår kirke. Men det sier atskillig om hvilket klima og hvilke maktkamper vi kommer til å få i en framtidig selvstendig folkekirke. Man kan bli statskirkenostalgiker av mindre.

Emberland hevder at biskopens fremste oppgave er å gjennomføre inspirerende vitasgudstjenester. Preses har som oppgave «å halde seg sjølv og dei andre biskopane i konstant liturgisk toppform» (!)

Jeg skal ikke benekte betydningen av gode vitasgudstjenester, men å redusere bisko-

pen til kun en inspirerende liturg, er å gjøre han eller henne til en ren paradefigur. Hvis biskopens rolle innskrenkes så sterkt, kan man spørre om vi trenger biskoper i det hele tatt. Det finnes sikkert liturgiske eksperter som går de fleste biskopene en høy gang på dette området.

Lover dårlig. Denne debatten viser at kampen om makt og innflytelse i kirken etter at båndene til staten løsner, er i full gang. Vår kirke har valgt en modell som kombinerer en episkopal (bispestyrt) kirkeordning med en synodal (kirkemøte etc.) Dette er en svært krevende modell, som forutsetter gjensidig respekt for hverandres roller.

Debatten om ny kirkeordning, og ansvarsfordelingen mellom ulike organer, er nødvendig og viktig. Men den selvbevissthet og maktbrynde enkelte byråkrater i kirkens rådsstruktur nå viser, lover dårlig.

Ondskap ikke bare et unntak

Hans Aage Gravaas
● Rektor

22. JULI

2011 er historie. Terroren rammet oss. (...) Gjerningsmannen fikk en psykiatrisk diagnose. Jeg er ingen fagmann og er ikke i stand til å vurdere verken diagnosens berettigelse eller de sakkyndiges treffsikkerhet.

Jeg undrer meg likevel til stadighet over vårt samfunns relasjon til begrepet ondskap. Hvor ofte leter vi ikke

etter knagger å henge ting på? Knagger som f.eks. en dårlig barndom eller en psykisk lidelse? Når forklaringen er gitt, skal vi liksom slå oss til ro. Men er ondskapen mindre ond om vi mener vi kan forklare den?

«I 2012 må vi forberede oss på et gjensyn med ondskapen,» sa statsminister Jens Stoltenberg i sin nyttårstale. Han siktet sannsynligvis til den nært forestående rettsak og på de smerter og ekstrabelastninger som de pårørende vil oppleve i en forbindelse.

Jeg tror statsministeren er på sporet av noe. Uansett hvilke forklaringsnøkler en måtte bruke for å forklare brutale realiteter, er ondskap aldri noe annet enn ondskap. Ondskap må dessuten aldri betraktes som en sjelden forekomst eller som unntak i menneskets historie. Et realistisk og sant menneskesyn regner alltid med ondskapens realitet.

SI DIN MENING

● verdidebatt.no/hag
Les et lengre innlegg av Gravaas og diskuter.

Jula og materialismen

Arnfinn Haram
● Pater

Nedgangen i kyrkjegang og generell sekularisering i vår del av verda har i høg grad å gjere med aukande materialisme, både teoretisk og praktisk. Materialisme og hedonisme er blitt eit alternativ til kristen tru og praksis.

Du må gjerne bestride mi

antaking av at aktive kristne brukar mindre pengar på gåver, men for alle representerer overforbruket i jula ein risiko. Så også kyrkjegangarar må skjerpe seg.

Eg trur og meiner at mennesket er avhengig av Gud, som sin skapar – sjølv om ikkje alle er det slik og legg andre prinsipp til grunn for livet sitt. Poenget mitt er at

å vere avhengig av nokon, er legitimt, også religiøst. Det er ingen grunn til å avvise gudstru fordi menneske søker Gud

SI DIN MENING

● verdidebatt.no/arnfinnharam
Følg debatten om Harams innlegg «På tide å berge den kristne jula».

Fornøyd med kirkevalget?

Anne Tingelstad Wøien
● Kirkepolitisk talskvinne i Senterpartiet

Jeg ønsker å kommentere artikkelen i Vårt Land 30. desember om kirkevalget. Det er bra at valgdeltakelsen økte fra rundt 4 prosent til 13 prosent i forhold til for seks år siden. Fra forrige valg er den minimal. Jeg sa ikke at jeg var fornøyd med det, men jeg tror ikke noen regner med at valgdeltakelsen vil bli så høy som ved politiske valg.

Lokalt er det gjort en god jobb for å informere om hva kandidatene til menighetsrådene sto for, i alle fall her jeg bor. Det samme kan ikke sies om valg til bispedømmerådet. Jeg har uttrykt at man overhodet ikke kan si seg fornøyd med et valg der over 30.000 stemmer blir forkastet fordi valgordningen er uklær. Så vil jeg likevel avvente evalueringen før jeg konkluderer.

Det ser så langt ut til å være stor forskjell på valgene til menighetsrådene og til bispedømmerådene. Jeg regner med at evalueringen vil klargjøre det. Men så lenge bispedømmerådene har en valgordning som ikke fungerer, så bør ingen si seg fornøyd.

For øvrig har flertallet av bispedømmene fortsatt indirekte valg på halvparten av medlemmene til bispedømmerådet. En velger altså en ordning som ikke gir kirkemedlemmene full påvirkning til hvem som skal møte i Kirkemøtet. Det er i Kirkemøtet at veivalgene for Den norske kirke vedtas. Da bør velgerne ikke risikere at deres mening ikke kommer fram fordi valgordningen ikke fungerer eller fordi de ikke selv kan velge hvem som skal representere seg.

Ubibelsk på nordnorsk?

Sverre Hatle
● Surnadal

Tor Dag Kjosavik brukar Vårt Land til å klage over at tekstlesarane i Tromsø domkirke under juledagsgudstenesta fargela bibeltekstene med nordnorsk uttale. På Nett-TV kan ein følgje gudstenesta og høyre dei to kvinnene som les frå Salomos ordtak og Hebrearrevet så klart og tydeleg at ikkje ein einaste lyd går tapt. Ord for ord følger dei den nye bibelomsetjinga. At dei brukar former som «jorda» og «englan» for «jorden» og «englene» eller «mæg» for «mæi» er ikkje større avvik enn om eg brukar e-infinitiv når eg les nynorsk. Alle som les opp noko, fargar opplesinga meir eller mindre med sitt eige talemål. Takk til tekstlesarar, prest og biskop for tydeleg tale!